

Predmet C-364/19

**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 98. stavka 1.
Poslovnika Suda**

Datum podnošenja:

7. svibnja 2019.

Sud koji je uputio zahtjev:

Tribunalul Galați (Rumunjska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

27. veljače 2019.

Žalitelji-tužitelji:

XU

YV

ZW

AU

BZ

CA

DB

EC

Žalitelji-tuženici:

S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A.

Credit Europe Bank NV

Predmet glavnog postupka

Žalbe koje su podnijeli žalitelji-tužitelji XU, YV, ZW, AU, BZ, CA, DB i EC te žalitelji-tuženici S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A. i Credit Europe Bank NV protiv presude Judecătoria Galați (Prvostupanjski sud u Galațiju, Rumunjska) kojom je djelomično prihvaćena tužba tužitelja za utvrđivanje nepoštenosti

pojedinih odredbi ugovora o kreditu sklopljenog s tuženikom S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A.

Predmet zahtjeva za prethodnu odluku

Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 1. stavka 2. i članka 4. stavka 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima.

Prethodna pitanja

1. Treba li članak 1. stavak 2. i članak 4. stavak 2. Direktive 93/13/EEZ, kako ih tumači [Sud] u predmetu C-186/16, Andriuc i dr., tumačiti na način da je, kad postoji ugovorna odredba o valutnom riziku preuzeta iz nacionalne odredbe, nacionalni sud dužan prije svega ispitati primjenjivost zabrane iz članka 1. stavka 2. Direktive ili ispunjavanje obveze trgovca u pogledu informiranja propisane člankom 4. stavkom 2. Direktive bez prethodne ocjene odredbi članka 1. stavka 2. te direktive?

2. Treba li članak 1. stavak 2. i članak 4. stavak 2. Direktive 93/13/EEZ tumačiti na način da se u slučaju nepridržavanja obveze informiranja potrošača prije sklapanja ugovora o kreditu, trgovac može pozvati na odredbe iz članka 1. stavka 2. Direktive kako bi se ugovorna odredba o valutnom riziku preuzeta iz nacionalne zakonske odredbe isključila iz ocjene nepoštenosti?

Mjerodavne odredbe prava Unije i sudska praksa

Članak 1. stavak 2. i članak 4. stavak 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima.

Presude Suda Europske unije u predmetima C-92/11, RWE Vertrieb, t. 25.; C-34/13, Kušionová, t. 76. i 78.; C-280/13, Barclays Bank SA; C-119/17, Lupean i Lupean; C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, i C-186/16, Andriuc i dr., t. 27. do 31.

Mjerodavne odredbe nacionalnog prava

Članak 1578. Codul civil (1864) (Građanski zakonik iz 1864.), u tekstu koji se primjenjivao na dan sklapanja ugovora o kreditu 8. studenoga 2007., predviđao je da se „[...] [n]ovčana obveza na temelju kredita odnosi [...] uvijek na isti iznos naveden u ugovoru. Ako se vrijednost valute poveća ili smanji prije isteka roka za plaćanje, dužnik mora vratiti pozajmljeni iznos te je isti dužan vratiti samo u valuti koja je u trenutku plaćanja bila zakonsko sredstvo plaćanja.”

Kratki prikaz činjeničnog stanja i glavnog postupka

- 1 Ugovorom o odobrenju kredita i osiguranju od 8. studenoga 2007. tuženik Credit Europe Bank Ipotecar IFN SA Bucarest odobrio je žaliteljima-tužiteljima XU, YV, ZW i AU te NL-u hipotekarni kredit u vrijednosti od 124 700 švicarskih franaka (CHF) na razdoblje od 30 godina za kupnju stana. Dana 6. travnja 2014. NL je preminuo, ostavivši kao nasljednike tužitelje ZW (nadživjeli bračni drug), BZ, CA, DB i EC (djeca).
- 2 Prema planu otplate kredita, mjesečni anuitet u razdoblju od 3. prosinca 2007 do 2. svibnja 2011. iznosio je 0 CHF, u razdoblju od 2. lipnja 2008. do 1. studenoga 2011. varirao je između 436,45 i 498,80 CHF, a u razdoblju od 2. studenoga 2011. do 2. studenoga 2037. utvrđen je između 680,63 i 683,50 CHF.
- 3 Dana 31. ožujka 2009. tuženik Credit Europe Ipotecar IFN SA prenio je tražbinu iz ugovora o kreditu na tuženika Credit Europe Bank NV Amsterdam.
- 4 I prvotni ugovor i dodatak od 3. listopada 2011. o redefiniranju kredita predviđali su da eventualne razlike u tečaju padaju na teret korisnika kredita.
- 5 Vrijednost kredita, koja je na dan sklapanja ugovora iznosila 124 700 CHF, odgovarala je iznosu od 256 221,09 rumunjskih leja (RON). Dana 16. ožujka 2015., kada je pokrenut postupak pred Judecătoria Galaţi (Prvostupanjski sud u Galaţiju), vrijednost kredita iznosila je 522 991,80 RON, što je bila posljedica povećanja tečaja švicarskog franka za 204,12 %.
- 6 Tužbom podnesenom 16. ožujka 2015. pred Judecătoria Galaţi (Prvostupanjski sud u Galaţiju), preinačenom 8. listopada 2015., protiv tuženika Credit Europe Ipotecar IFN SA, tužitelji XU, YV, ZW, AU, BZ, CA, DB i EC od suda su tražili donošenje presude kojom se utvrđuje, među ostalim, nepoštenost a time i apsolutna ništetnost odredbe o snošenju valutnog rizika od strane tužitelja, te su shodno tome zatražili da se tečaj CHF-RON odredi prema vrijednosti na dan sklapanja ugovora uz povrat preplaćenih iznosa.
- 7 Tužitelji su tvrdili da ih tuženik nije obavijestio o riziku u pogledu rasta vrijednosti valute CHF, što je banka s obzirom na svoje financijsko iskustvo mogla predvidjeti da će se dogoditi, te da taj propust predstavlja kršenje obveze savjetovanja, slijedom čega su se ugovorno obvezali imajući iskrivljenu i nerealnu sliku o opsegu preuzetih prava i obveza. Istaknuli su činjenicu da ih je službenik koji je bio odgovoran za kredite (zaposlenik tuženika) naveo na ugovaranje kredita u CHF s obrazloženjem da je najpovoljniji na bankovnom tržištu i da nije rizičan jer je švicarski franak najstabilnija valuta na valutnom tržištu. Nadalje, naveli su da su od službenika koji je bio odgovoran za kredite zatražili da izračuna pozajmljeni iznos u nacionalnoj valuti (RON) i u eurima, ali im je on rekao da ulaze samo u kredit u švicarskim francima. Budući da tužitelji nisu radili u bankovnom sektoru i da nisu imali potrebno znanje o valutnom tržištu, smatraju da su uvjereni u sklapanje tog tipa ugovora, a službenik im je objasnio da je to njegov sektor i da trebaju imati povjerenja u njega i u bankovnu instituciju.

- 8 Tužitelji su također tražili da se utvrdi nepoštenost odredbi o tečaju i načinu izračuna kamata.
- 9 Tuženici Credit Europe Ipotecar IFN SA i Credit Europe Bank NV pozvali su se na nedopuštenost dijela tužbenog zahtjeva koji se odnosio na utvrđivanje nepoštenosti a time i apsolutne ništetnosti odredbe o teretu valutnog rizika, te na određivanje tečaja CHF-RON prema vrijednosti na dan kad je sklopljen ugovor, jer rumunjski propisi ne predviđaju takvu mogućnost dopune ugovora dodatnom odredbom odlukom suda i jer se ne primjenjuje Direktiva 93/13/EZ. U tom smislu smatraju da nema govora o navodnoj ugovornoj neravnoteži, imajući u vidu da je pravilo monetarnog nominalizma utvrdio nacionalni zakonodavac (članak 1578. Građanskog zakonika) a ne kreditna institucija. Nadalje, informacija o općem valutnom riziku je okolnost koju može uvidjeti svaki prosječni potrošač. Također su objasnili da ne postoji ugovorna ili zakonska obveza gospodarskog subjekta da mora pružiti informacije o postojanju valutnog rizika ili razini aprecijacije ili deprecijacije valute, pa stoga ne može biti riječ o postupanju u lošoj vjeri financijske institucije koja nije mogla sa sigurnošću znati za promjene valute CHF. Takvo navodno postupanje financijskih institucija, koje tužitelji smatraju skrivljenim, nije sankcionirano nijednim zakonskim aktom koji je bio na snazi na dan odobrenja kredita kao nijednim zakonskim aktom koji je trenutno na snazi.
- 10 Presudom od 30. siječnja 2018. Judecătoria Galați (Prvostupanjski sud u Galațiju) je dijelom prihvatila tužbu, ali je kao neosnovan odbila, među ostalim, zahtjev za utvrđivanje nepoštenosti a time i apsolutne ništetnosti odredbe o teretu valutnog rizika koji snose tužitelji.
- 11 Prvo, taj je sud u obrazloženju ispitao valutni rizik definiran u Normi Băncii Naționale a României n. 17/2003 (Pravilnik Rumunjske narodne banke) kao rizik gubitka ili neostvarivanja očekivane dobiti koji proizlazi iz promjene tečaja. Budući da je ugovor predviđao da valutni rizik snose tužitelji, sud je utvrdio da iz tužbe proizlazi da su oni ugovor u CHF sklopili jer je za njih bio povoljniji, iako su bili slobodni na bankovnom financijskom tržištu odabrati kredit u rumunjskim lejima ili u nekoj drugoj valuti osim CHF. Iako su tužitelji tvrdili da im je navodna odredba o valutnom riziku nametnuta bez da su mogli utjecati na njezinu narav, Judecătoria Galați (Prvostupanjski sud u Galațiju) smatrala je da činjenica da su oni kredit ugovorili na 30 godina u stranoj valuti predstavlja preuzimanje rizika promjene tečaja te valute. Nadalje, sud je smatrao da odredbe ugovora kojima se uvodi obveza korisnika kredita da anuitete otplaćuje u CHF ne stvaraju značajnu neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, s obzirom na to da one nisu ugovorene isključivo u korist kreditne institucije i da se ne može tvrditi da je financijska institucija postupala u lošoj vjeri jer nije izgledno da je ona tužiteljima nametnula ugovoreni financijski proizvod.
- 12 Drugo, što se tiče obveze gospodarskog subjekta u pogledu cjelovitog, pravilnog i preciznog informiranja, što podrazumijeva i obvezu jasnog i nedvosmislenog sastavljanja ugovornih odredbi na način da za njihovo razumijevanje nije potrebno specijalizirano znanje, prvostupanjski sud utvrdio je da je iz načina na koji su

ugovorne odredbe o valutnom riziku sastavljene razvidno da su tuženici u trenutku sklapanja ugovora objasnili da će se otplata kredita vršiti u švicarskim francima. Iz toga što davatelj kredita ima svojstvo trgovca ne može se zaključiti da postoji presumpcija znanja ili mogućnosti predviđanja promjena tečaja CHF. Nadalje, taj sud citira presudu Suda od 4. ožujka 2004., Cofinoga (C-264/02), o ograničenjima u pogledu uvjeta urednog funkcioniranja tržišta. Kreditna institucija tako nije dužna fizičkim osobama davati financijske savjete već samo predstaviti svoju kreditnu ponudu. Zaključno, prvostupanjski sud smatra da su tužitelji bili informirani o iznesenoj ponudi te su istu smatrali povoljnom.

- 13 Dana 7. odnosno 15. ožujka 2018. tužitelji i tuženici podnijeli su žalbu protiv presude prvostupanjskog suda.
- 14 Žalitelji-tužitelji zahtijevaju preinaku prvostupanjske presude u smislu utvrđivanja nepoštenosti ugovornih odredbi o valutnom riziku, utvrđivanja tečaja prema vrijednosti u trenutku sklapanja ugovora i povrata iznosa koji čine razliku između tečaja u trenutku sklapanja ugovora i tečaja u trenutku uplate svakog anuiteta.
- 15 Žalitelji-tuženici ponavljaju obranu iz prvostupanjskog postupka i tvrde da valutni rizik implicitno pada na teret potrošača, tim više što trgovac taj rizik ne može predvidjeti jer na njega utječu vanjski čimbenici koji su izvan kontrole trgovca. Osim toga, informacije su pravilno pružene i ne postoji značajna neravnoteža. Ponovno se pozivaju na načelo monetarnog nominalizma i na činjenicu da ta ugovorna odredba s gledišta nepoštenosti ne ulazi u ocjenu suda.

Sažetak obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 16 Prethodni postupak je Tribunalul Galați (Viši sud u Galațiju) pokrenuo po službenoj dužnosti.
- 17 Sud koji je uputio zahtjev citira točku 25. presude Suda RWE Vertrieb (C-92/11), točke 76. i 78. presude Suda Kušionová (C-34/13) i točke 27. do 31. presude Suda Andriciuc i dr. (C-186/16), u kojima se spominje da su sukladno članku 1. stavku Direktive 93/13 iz područja primjene te direktive isključene ugovorne odredbe koje su odraz prisilnih zakonskih ili podzakonskih odredbi.
- 18 Što se tiče prvog prethodnog pitanja, Tribunalul Galați (Viši sud u Galațiju) traži da se utvrdi treba li prvostupanjski sud prije svega ispitati je li trgovac ispunio obvezu prethodnog informiranja potrošača ili je postojanje nepoštenih ugovornih odredbi u ugovoru o kreditu isključeno iz ocjene.
- 19 U tom pogledu, sud koji je uputio zahtjev napominje da je nakon odluke Suda u predmetu C-186/16, Andriciuc i dr., najveći dio nacionalne sudske prakse tvrdio da čim postoji prigovor u pogledu nepoštenosti pojedinih ugovorenih odredbi o valutnom riziku, sud mora u prvom redu ocijeniti preuzimaju li sporne ugovorne odredbe samo odredbu nacionalnog prava (načelo monetarnog nominalizma predviđeno u Građanskom zakoniku) te je li primjenjivo isključenje ugovorne

odredbe iz ocjene nepoštenosti u smislu članka 1. stavka 2. Direktive 93/13/EEZ. U praksi, sudovi nisu davali prednost ocjeni predugovornog postupanja trgovca u pogledu ispunjenja njegove obveze da unaprijed obavijesti potrošača, kao radnje koja prethodi sklapanju ugovora o kreditu, već primjenjivosti navedenog isključenja.

- 20 Što se tiče drugog prethodnog pitanja, Tribunalul Galați (Viši sud u Galațiju) od Suda traži tumačenje u slučaju da sud prethodno ocjenjuje je li trgovac ispunio obvezu prethodnog informiranja te utvrdi da je isti nije ispunio prema zakonskim zahtjevima i da potrošaču nije priopćio sadržaj ugovornih odredbi na jasan i razumljiv način kako bi on prije sklapanja ugovora raspolagao dostatnim informacijama na temelju kojih bi mogao donijeti razboritu i informiranu odluku. U tom slučaju postavlja se pitanje može li trgovac, čije ugovorno ponašanje nije bilo u dobroj vjeri, pozvati se na odredbe članka 1. stavka 2. Direktive 93/13/EEZ kako bi sud isključio iz ocjene nepoštenosti ugovornu odredbu o valutnom riziku preuzetu iz nacionalne zakonske odredbe.